

Arbeidsnotat
2024:6

Kandidatundersøkelsen 2023

Første resultater: Overgang fra utdanning til arbeid

Jannike Gottschalk Ballo, Ann Cecilie Bergene og Jannecke Wiers-Jenssen

Arbeidsnotat
2024:6

Kandidatundersøkelsen 2023

Første resultater: Overgang fra utdanning til arbeid

Jannike Gottschalk Ballo, Ann Cecilie Bergene og Jannecke Wiers-Jenssen

Arbeidsnotat 2024:6

Utgitt av Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU)
Adresse Postboks 2815 Tøyen, 0608 Oslo. Besøksadresse: Økernveien 9, 0653 Oslo.

Prosjektnr. 21391-1

Oppdragsgiver Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir)
Adresse Postboks 1093, 5809 Bergen

Fotomontasje Adobe Stock

ISBN 978-82-327-0644-0
ISSN 1894-8200 (online)

Copyright NIFU: CC BY 4.0

www.nifu.no

Forord

Dette arbeidsnotatet er første rapportering fra Kandidatundersøkelsen 2023, og dreier seg om overgang fra utdanning til arbeid for masterkandidater uteksaminert i vårsemesteret 2023. Oppdragsgiver er Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir). Flere resultater og mer inngående analyser vil publiseres senere i 2024. Vi takker Marte Ulvestad og Vibeke Opheim for nyttige kommentarer til manuskriptet, og ikke minst retter vi en stor takk til alle masterkandidater som har besvart undersøkelsen.

Oslo, 16. april 2024

Elisabeth Hovdhaugen
stedfortredende forskningsleder

Innhold

Sammendrag	6
1 Overgang fra utdanning til arbeid.....	7
2 Arbeidsledighet	9
3 Andre former for mistilpasning	12
3.1 Undersysselsetting	12
3.2 Samsvar mellom utdanningens og arbeidets innhold.....	13
3.3 Samlet mistilpasning	15
3.4 Mistilpasning i forhold til kandidattallsutvikling.....	17
4 Samsvar mellom utdanningsnivå og arbeidsoppgaver	19
5 Arbeidsmarkedstilpasning i forhold til forventninger	22
6 Hvor jobber de sysselsatte?	24
7 Avsluttende refleksjoner	26
Referanser.....	28

Sammendrag

Denne publikasjonen er den første rapporteringen fra Kandidatundersøkelsen 2023, som er en nasjonal spørreundersøkelse NIFU gjennomfører på oppdrag av Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir). Undersøkelsen omfatter kandidater med mastergrad, eller tilsvarende, uteksaminert i vårsemesteret 2023. Den er gjennomført ca. et halvt etter fullført utdanning, og belyser dermed situasjonen for relativt nyutdannede.

Resultatene viser at nyutdannede masterkandidater møtte litt større utfordringer i overgangen til arbeidsmarkedet i 2023 enn i 2021. Arbeidsledigheten blant nyutdannede er likevel lavere enn gjennomsnittet for perioden 2011-2023.

Profesjonsutdannede hadde størst sannsynlighet for en vellykket overgang fra utdanning til arbeid i 2023. Masterkandidater med lærerutdanning og utdanning i helse- og sosialfag opplevde i liten grad arbeidsledighet eller andre former for mistilpasning i arbeidsmarkedet. Det samme gjaldt jurister. Mastere i realfag, samfunnsfag, og humanistiske og estetiske fag hadde større utfordringer med finne arbeid i tråd med sine utdanningskvalifikasjoner. Dette er mønstre vi har sett også tidligere år.

I 2023-undersøkelsen inneholdt spørsmål om de nyutdannede opplevde det lettere eller vanskeligere enn forventet å finne arbeid i tråd med sin kompetanse. Høyest andel som hadde opplevd dette som vanskeligere enn forventet, fant vi blant kandidater i realfag, samfunnsfag og humanistiske og estetiske fag. Om lag halvparten av masterne fra disse utdanningene rapporterte at overgangen til arbeidsmarkedet var vanskeligere enn forventet. Dette indikerer at en del studenter i begrenset grad har tatt inn over seg at det kan være utfordrende å finne en passende jobb etter fullført utdanning.

1 Overgang fra utdanning til arbeid

Kandidatundersøkelsen er en regelmessig, nasjonal spørreundersøkelse til nyutdannede mastere fra universiteter og høyskoler i Norge. Undersøkelsen gjennomføres av NIFU på oppdrag fra Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir). Datainnsamlingen foregår fra november, og spørreskjemaet sendes til de som ble uteksaminert våsemesteret samme år. I undersøkelsen blir de nyutdannede blant annet spurt om deres arbeidssituasjon i en fast referanseuke omtrent et halvt år etter fullført utdanning. Invitasjonen til å delta blir sendt til studenter fra alle større universiteter og høyskoler, med unntak av Handelshøyskolen BI, som ikke ønsker å være med.

I denne første rapporteringen fra Kandidatundersøkelsen 2023 ser vi på overgangen fra utdanning til arbeid for mastergradskandidater som ble uteksaminert i våsemesteret 2023. Undersøkelsen kan ses som en «temperaturmåler» på arbeidsmarkedet for personer med høy utdanning; hvor lett har nyutdannede for å få jobb, og for å få en jobb som samsvarer med deres kvalifikasjoner, i dagens økonomiske situasjon?

Vi kartlegger hvor stor andel som er i arbeid, andelen som er arbeidsledige, og i hvilken grad de som er sysselsatt har arbeidsoppgaver som samsvarer med kompetansen de har opparbeidet gjennom å ta en masterutdanning. Fagforskjeller står sentralt; hvilke grupper har funnet seg relevant arbeid et halvt år etter fullført utdanning, og hvilke har større utfordringer? I framstillingen legger vi også vekt på utvikling over tid. Vi bruker en rekke ulike begreper og definisjoner, som vi har samlet i en faktaboks på neste side. Nærmere presisering av definisjoner, og informasjon om datainnsamling finnes i NIFU arbeidsnotat 2024:9 (Dokumentasjonsnotat).

DEFINISJONER

Sysselsatt: En som oppgir å ha hatt inntektsgivende arbeid av minst én times varighet i løpet av referanseuken, eller var midlertidig fraværende fra stillingen (foreldrepermisjon eller ferie).

Arbeidsledig: Vi regner en som arbeidsledig hvis en oppgir å ikke ha utført inntektsgivende arbeid i referanseuken, og samtidig ha søkt etter jobb de siste fire ukene før referanseuken, og har mulighet til å begynne i arbeid. Dette er i tråd med SSBs definisjoner. Arbeidsledighet er vist i andel av arbeidsstyrken, som er summen av arbeidsledige og sysselsatte.

Arbeidsstyrken: Arbeidsstyrken består av personer som er sysselsatt eller arbeidsledig. Personer som hverken er sysselsatt eller arbeidsledig ansees som utenfor arbeidsstyrken. Arbeidsstyrken utgjorde 96 prosent av nettoutvalget i 2023.

Undersysselsetting: Vi regner en som undersysselsatt hvis en oppgir å arbeide deltid i sin hovedstilling, og oppgir at den viktigste grunnen til deltidsarbeid er at «Det har ikke vært mulig å få heltidsjobb».

Innholdsmisforhold: Vi regner det som innholdsmisforhold (misforhold mellom jobb og utdanningsinnhold) hvis respondenten oppgir at innholdet i utdanningen passer dårlig (i stedet for middels eller godt) med arbeidsoppgavene i sin hovedstilling.

Overutdanning: Vi regner respondenter som overutdannet hvis de oppgir at utdanningsnivået som er mest passende for hovedjobben er under masternivå, eller at en ikke trenger høyere utdanning.

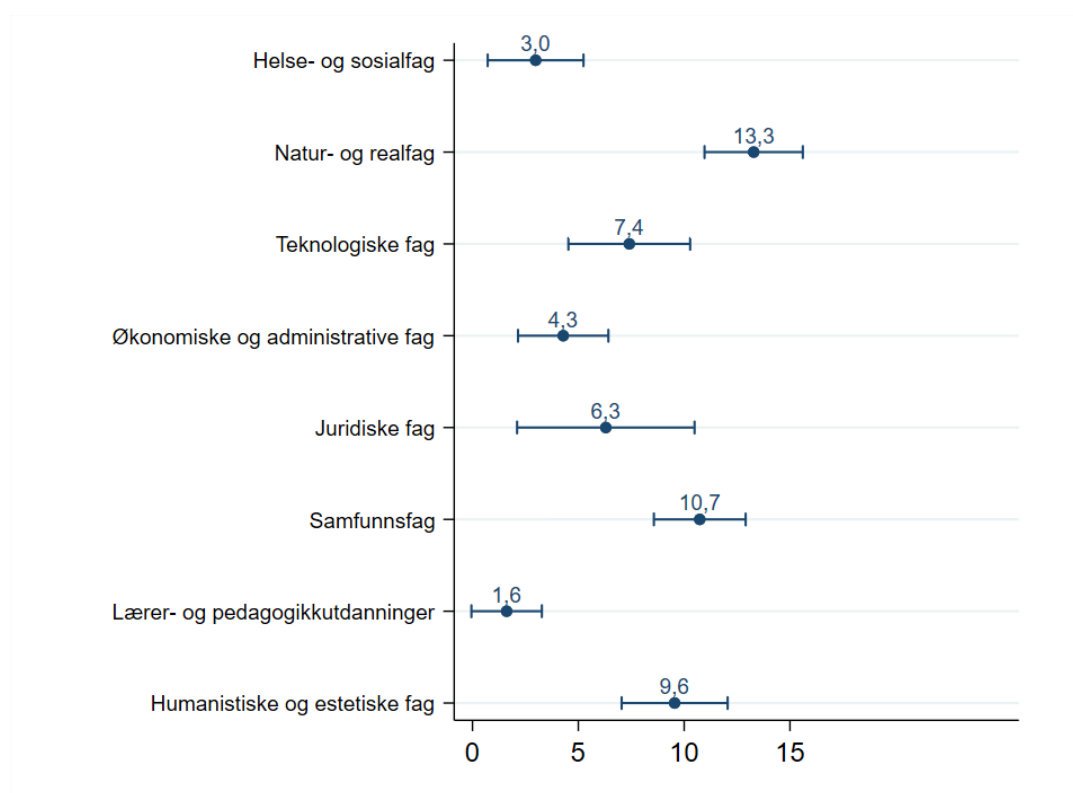
Mistilpassning: Vi regner en person som mistilpasset om personen er arbeidsledig, undersysselsatt, overutdannet og/eller opplever innholdsmisforhold.

Inndeling i fagfelt er basert på SSBs utdanningsstandard, med noen modifikasjoner. Fagfeltet samfunnsfag og juridiske fag er delt i to separate fagfelt. Idrettsfag og cand. Med er skilt ut fra fagfeltet helse, sosial og idrettsfag. Fagfeltet naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag er delt i to; personer med master i teknologi er skilt ut som egen gruppe. Dette tilsvarer i de fleste tilfeller personer som har sivilingeniør som tilleggsbetegnelse på vitnemålet. De øvrige masterne innenfor naturvitenskapelig og tekniske fag danner gruppen natur- og realfag. I noen fagfelt, er tallet på respondenter lavt (f.eks. primærnæringsfag, idrettsfag). Disse vises ikke separat i figurer, men inngår i totaltallet.

2 Arbeidsledighet

Etter at situasjonen på arbeidsmarkedet tok seg opp etter koronapandemien i 2021, var det igjen en økning i arbeidsledigheten i Norge i 2023. Ifølge tall fra Statistisk Sentralbyrå (SSB) var 3,6-3,7 prosent av den norske arbeidsstyrken arbeidsledige i perioden august til november 2023. Kandidatundersøkelser gjennomført tidligere år har vist at arbeidsledigheten er høyere blant nyutdannede enn i arbeidsstyrken generelt, noe som har sammenheng med at de nyutdannede har hatt mindre tid til å etablere seg på arbeidsmarkedet (Støren, 2019).

Figur 1 viser den prosentvise arbeidsledigheten blant nyutdannede, som andel av arbeidsstyrken, i 2023. Vi ser at det er betydelig variasjon mellom fagfelt.

Figur 1. Arbeidsledige etter fagfelt. Prosent.

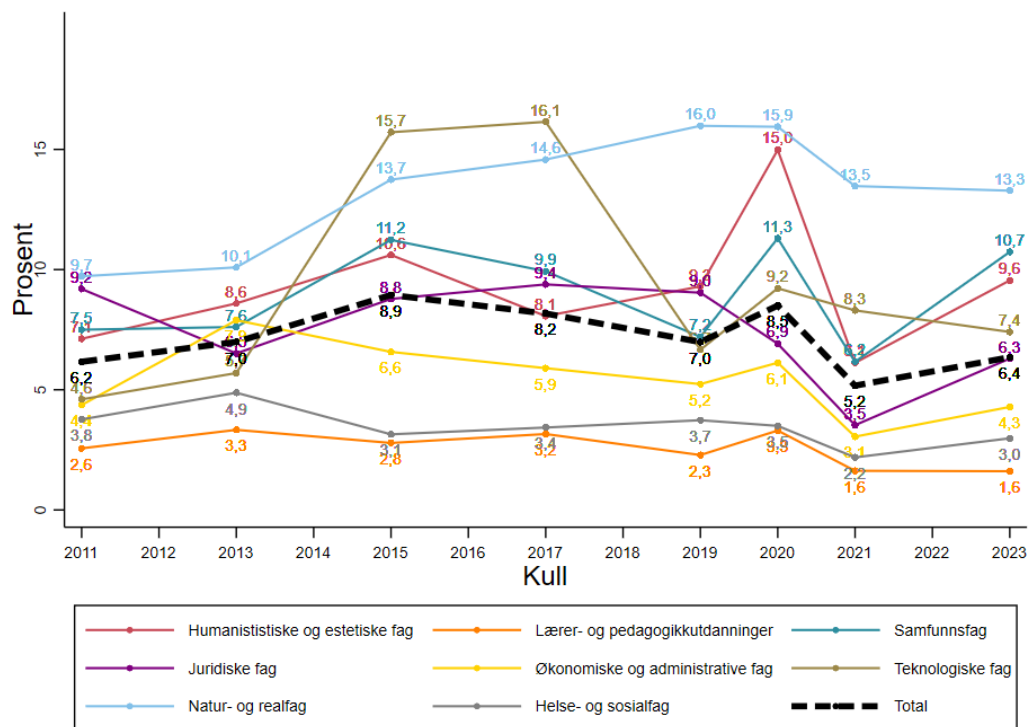
Ledigheten var i 2023 høyest blant kandidater innen natur- og realfag (13,3 prosent). Blant samfunnsvitere og humanister har det vært en økning i ledigheten mellom 2021 og 2023, og ledigheten ligger på henholdsvis 10,6 og 9,9 prosent. Arbeidsledigheten var lavest blant kandidater innen lærer- og pedagogikkutdanninger (1,6 prosent) og innen helse- og sosialfag (3 prosent). De sistnevnte er fagfelt der det er høy etterspørsel etter arbeidskraft, og ledigheten generelt er lav. Vi ser også at økonomisk-administrative fag har et ledighetsnivå som er lavere enn gjennomsnittet for alle masterkandidater, selv om det også for denne gruppen er en svak oppgang fra 2021 til 2023.

Av konfidensintervallene kan vi lese hvilke fagforskjeller i arbeidsledighet som er statistisk signifikante. Fagfeltene med høyest arbeidsledighet, natur- og realfag, samfunnsfag og humanistiske og estetiske fag, har alle statistisk signifikant høyere arbeidsledighet enn kandidater fra helse- og sosialfag, økonomiske og administrative fag og lærer- og pedagogikkutdanninger. Kandidater fra juridiske og teknologiske fag plasserer seg i midten med overlappende konfidensintervall til andre fagfelt.

Figur 2 viser arbeidsledigheten i perioden 2011-2023, totalt og for ulike fagfelt. Fra et lavt nivå på 5,2 prosent i 2021, ser vi at den overordnede ledigheten blant nylig masterutdannede har økt med 1,2 prosentpoeng til 6,4 prosent i 2023. Endringen er statistisk signifikant på 95-prosentnivå. Arbeidsledigheten er imidlertid fortsatt på et lavere nivå enn i store deler av perioden fra 2011 til 2023.¹ Figur 2 illustrerer at noen fagfelt generelt har et lavt ledighetsnivå, noen generelt har et betydelig høyere nivå, og noen har relativt store svingninger fra år til år. Kandidater fra utdanninger som leder til typiske velferdsprofesjoner – lærerutdanning og helse, opplever sjelden arbeidsledighet, mens kandidater med mer generelle utdanninger, der koplingen mellom utdanning og yrke er svakere, er mer utsatt.

Teknologiske fag er en gruppe som tidvis har hatt høy ledighet (2015 – 2017), men der tallene har stabilisert seg de senere år. For kandidater fra humanistiske og estetiske fag og samfunnsfag ser vi en topp i arbeidsledigheten under koronapandemien i 2020, med et etterfølgende fall i 2021, og deretter igjen en økning de siste to årene.

¹ Når vi presenterer utfall fordelt på fagfelt har vi valgt å utelate de fire minste fagfeltene, ettersom antall kandidater er få og konfidensintervallene derfor store. Dette omfatter idrettsfag, primærnæringsfag, samferdsels- og sikkerhetsfag og cand.med. (leger). Når vi presenterer utfall som reflekter totalen for alle fagfelt er kandidater fra de små fagfeltene inkludert, med unntak av tidsserier hvor vi utelater cand.med., ettersom legene ikke har deltatt i alle undersøkelsene i tidsserien.

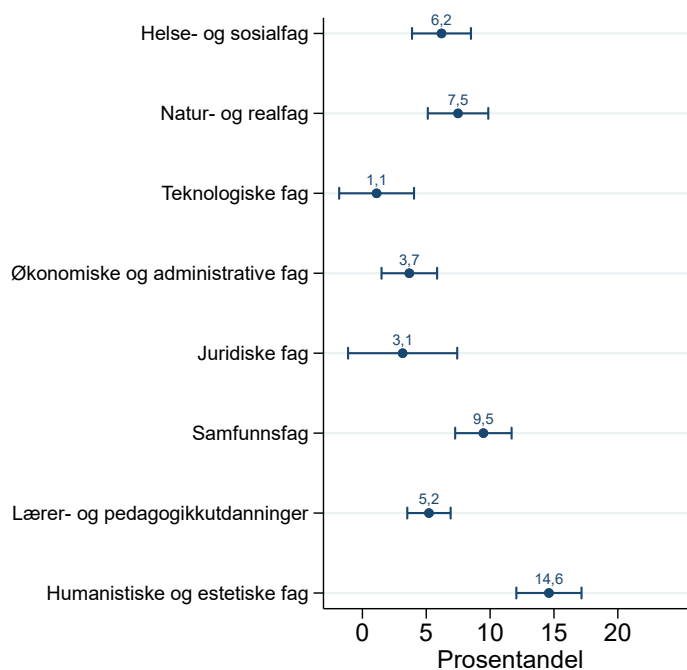
Figur 2. Arbeidsledige på ulike fagfelt over tid. Prosent.

3 Andre former for mistilpasning

Arbeidsledighet regnes som den alvorligste formen for mistilpasning i arbeidsmarkedet. Men også andre forhold brukes som indikatorer for i hvilken grad overgangen fra utdanning til arbeidsmarked er vellykket. Vi skal nå se på to av disse; undersyssetting og innholdsmistilpasning. Kort fortalt innebærer undersyssetting at man jobber deltid, selv om man ønsker heltidsjobb, mens innholdsmistilpasning betyr at det er dårlig samsvar mellom utdanning og arbeidsoppgavenes *innhold*. Se faktaboks for konkrete definisjoner.

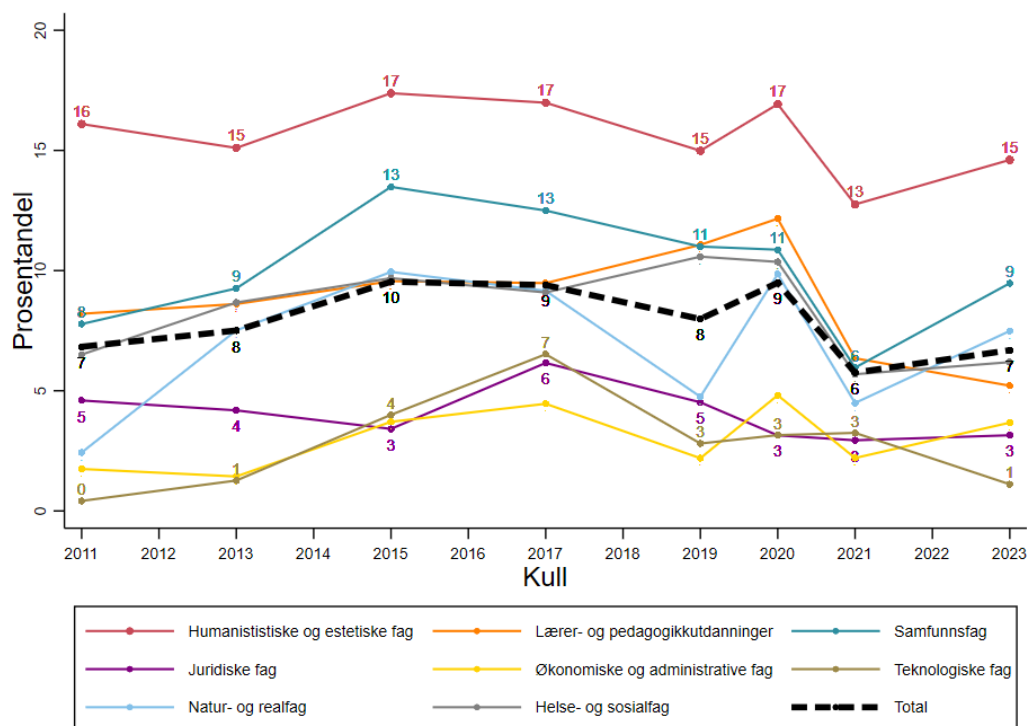
3.1 Undersyssetting

Nærmere 7 prosent av kandidatene var undersysselsatt i 2023. Figur 3 viser at andelen var høyest blant mastere i humanistiske og estetiske fag (14,6 prosent, som er statistisk signifikant høyere enn alle andre fagfelt).

Figur 3. Undersysselsatte etter fagfelt. Prosent.

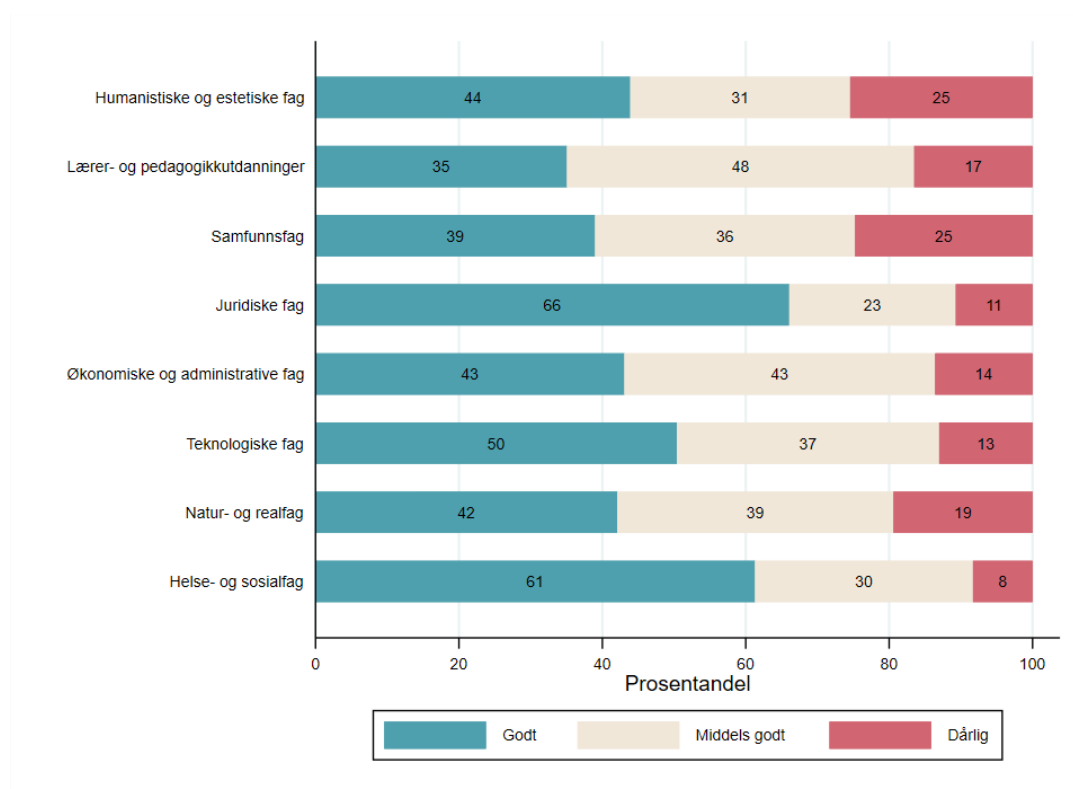
Flere fagfelt opplevde en økning i undersyssettingen fra 2021 til 2023, men dette gjaldt ikke lærer- og pedagogikkutdanninger, juridiske fag og teknologiske fag. Figur 4 viser utviklingen i andel undersysselsatte over tid. Vi ser at svingningene er nokså moderate, med unntak av at flere var ufrivillig i deltidsstilling i koronaåret 2020.

Figur 4. Undersysselsatte i ulike fagfelt 2011-2023. Prosent.

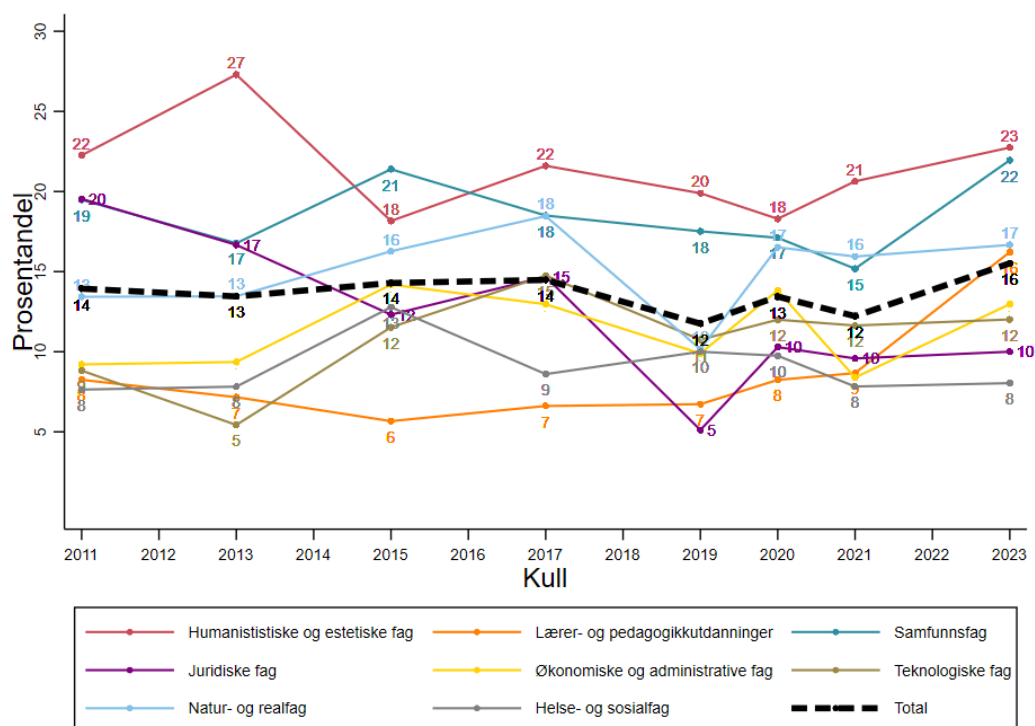
3.2 Samsvar mellom utdanningens og arbeidets innhold

En annen form for mistilpasning i arbeidsmarkedet er å ha arbeid der innholdet i arbeidet samsvarer dårlig med innholdet i utdanningen, der et eksempel kan være å jobbe på en kaffebar selv om man har en mastergrad i rettsvitenskap. Dette kaller vi *innholdsmisforhold*, og det omtales i forskningslitteraturen ofte som *horisontal mismatch*. Figur 5 viser hvordan masterkandidatene vurderte at innholdet i jobben samsvarte med innholdet i utdanningen i 2023. Vi ser at andelen som opplever at jobbinnhold matcher godt med utdanningsinnhold er størst blant jurister og mastere i helse- og sosialfag. Høyest andel som vurderer matchen som dårlig, finner vi blant kandidater med humanistisk, samfunnsvitenskapelig og realfaglige utdanning.

Figur 5. Samsvar mellom innhold i utdanningen og innhold i arbeidsoppgaver. Prosent.

De røde søylene i figur 5, andelene som opplever at innholdet passer dårlig, regner vi som *innholdsmisforhold*. I den neste figuren (figur 6), ser vi på hvordan denne formen for mistilpasning har endret seg over tid for ulike fagfelt. Vi ser en markant økning i andelene som opplever innholdsmisforhold blant kandidater innen samfunnsfag, lærer- og pedagogikkutdanninger, og økonomiske, og administrative fag fra 2021 til 2023, samt en svak økning blant humanister. Øvrige fagfelt ligger stabilt på samme nivå som i 2021. Vi ser at det over tid i stor grad er de samme gruppene som er eksponert for innholdsmisforhold som andre former for mistilpasning, det vil si humanister, samfunnsvitere og realfagskandidater.

Figur 6. Innholdsmistilpasning i ulike fagfelt 2011-2023. Prosent.

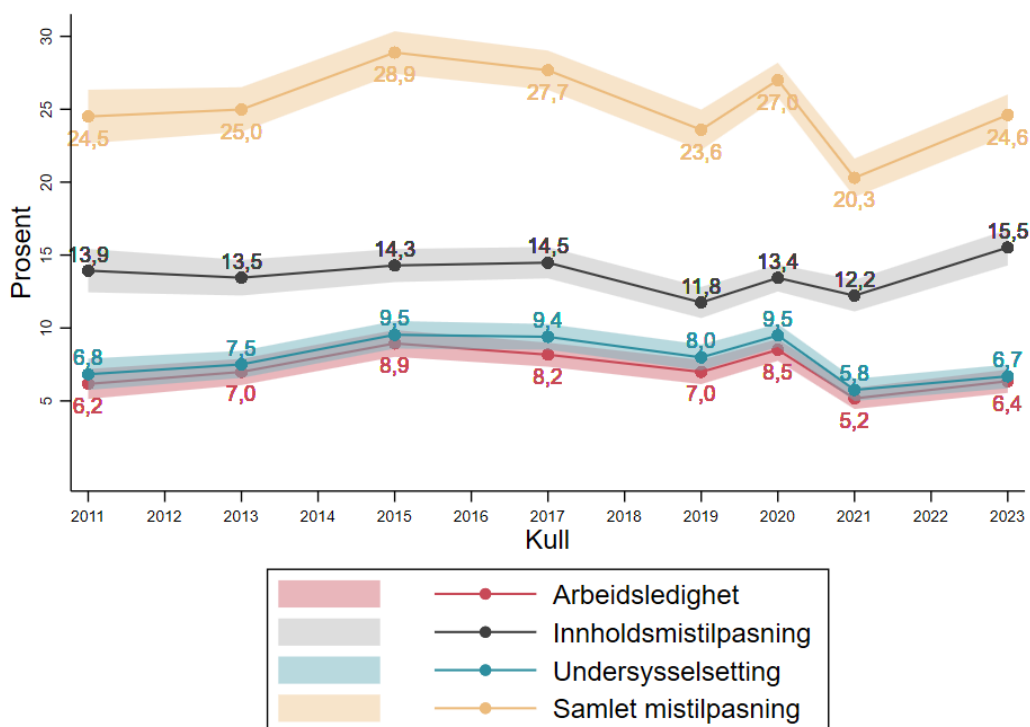
3.3 Samlet mistilpasning

I Kandidatundersøkelsen brukes ofte et samlet mål på mistilpasning i arbeidsmarkedet. Målet beregnes ved at vi adderer andelen arbeidsledige, undersysselsatte og innholdsmistilpassede. Figur 7 viser utviklingen i de ulike målene hver for seg, og samlet mistilpasning.

Den røde linjen i figuren viser utviklingen i den totale andelen av arbeidsstyrken som var arbeidsledig (se også figur 2), mens skyggen indikerer usikkerhetsmarginen knyttet til den beregnede andelen (innenfor et konfidensintervall på 95 prosent). Konfidensintervallene gir veiledning til hvilke forskjeller som er statistisk signifikante. Når sammenlikninger gjøres mellom andeler med ulike former for mistilpasning, vil for eksempel forskjellen mellom to av målepunktene (her år) være statistisk signifikant når skyggeområdet til de to årene ikke overlapper hverandre. Større konfidensintervall, det vil si bredere skyggeparti, indikerer større usikkerhet rundt gjennomsnittet, for eksempel fordi kandidatene er mer forskjellige eller fordi det er en mindre gruppe som er grunnlag for beregningen.

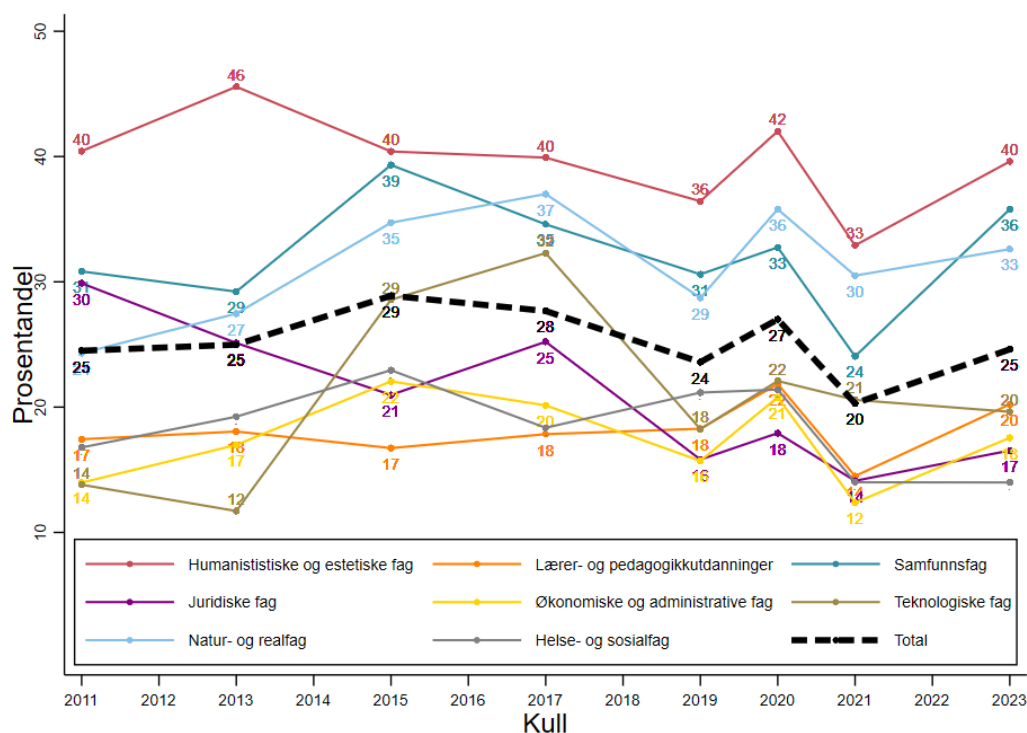
Den turkise linjen i figuren viser undersyssetting, som vi har definert som ufrivillig deltidsarbeid. Vi ser at utviklingen av undersyssetting over tid i det store og det hele følger utviklingen i arbeidsledighet. Den grå linjen viser

innholdsmistilpasning, eller horisontal mismatch, som handler om hvorvidt innholdet i utdanningen passer med stillingen. Som vi ser er denne formen for mistilpasning noe mer stabil i perioden enn de øvrige to formene, men at den likevel følger samme overordnede trend. Vi ser imidlertid et hopp fra 2021 til 2023, da andelen økte med 3,3 prosentpoeng til 15,5 prosent. Dette er det høyeste nivået for hele perioden fra 2011. Den gule linjen viser omfanget av mistilpasning totalt, og vi ser at samlet mistilpasning har økt i løpet av de to siste årene, fra 20,3 prosent i 2021 til 24,6 prosent i 2023.

Figur 7. Mistilpassede 2011-2023. Prosent.

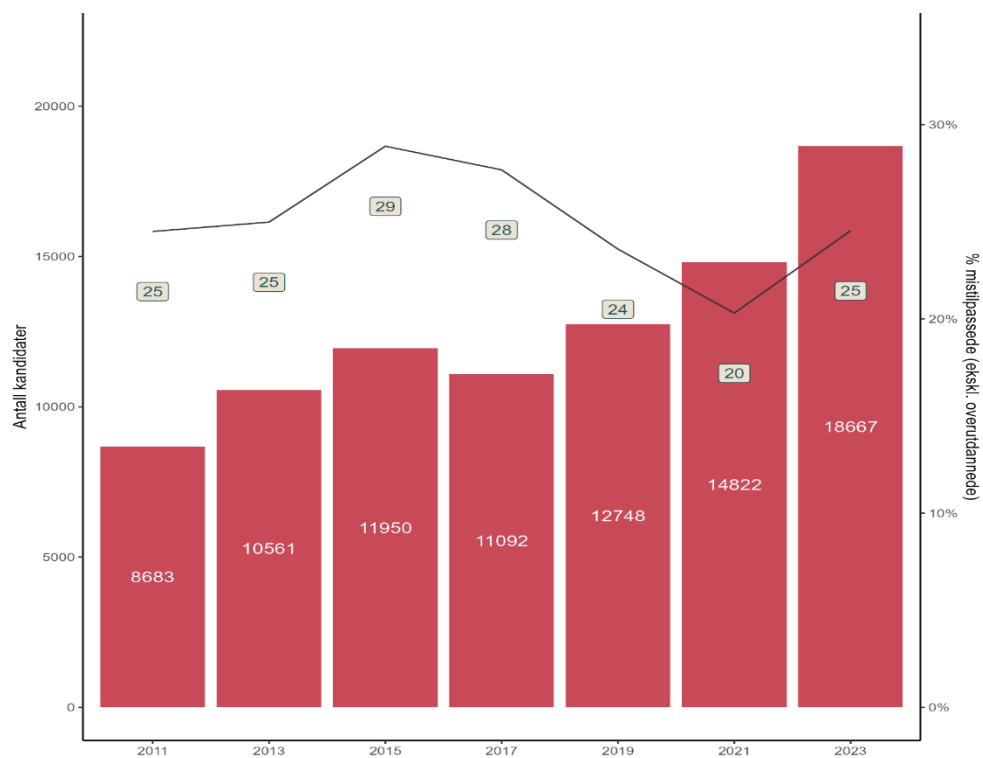
Figur 8 viser andelen mistilpassede innen de ulike fagfeltene i perioden 2011-2023. Vi ser at økningen i prosentpoeng har vært størst for mastere i samfunnsvitenskapelige fag, fra 24 til 36 prosent.

Figur 8. Mistilpassede i ulike fagfelt 2011-2013. Prosent.

3.4 Mistilpasning i forhold til kandidattallsutvikling

Det har vært en sterk vekst i antall masterkandidater de senere årene. I hvilken grad har dette betydning for nyutdannedes overgang til arbeidsmarkedet? Figur 9 viser totalt antall uteksaminerte masterkandidater for både vår- og høstsemesteret samlet, og andelen som oppgir mistilpasning i prosent av arbeidsstyrken. Figuren illustrerer at antall kandidater øker jevnt, mens andelen mistilpassede svinger, og totalt sett ikke har gått opp i perioden. Det synes med andre ord å være liten sammenheng mellom kandidattall og mistilpasning i arbeidsmarkedet. Samme mønster er tidligere vist i analyser av overutdanning og kandidattall (Støren og Wiers-Jenssen, 2016).

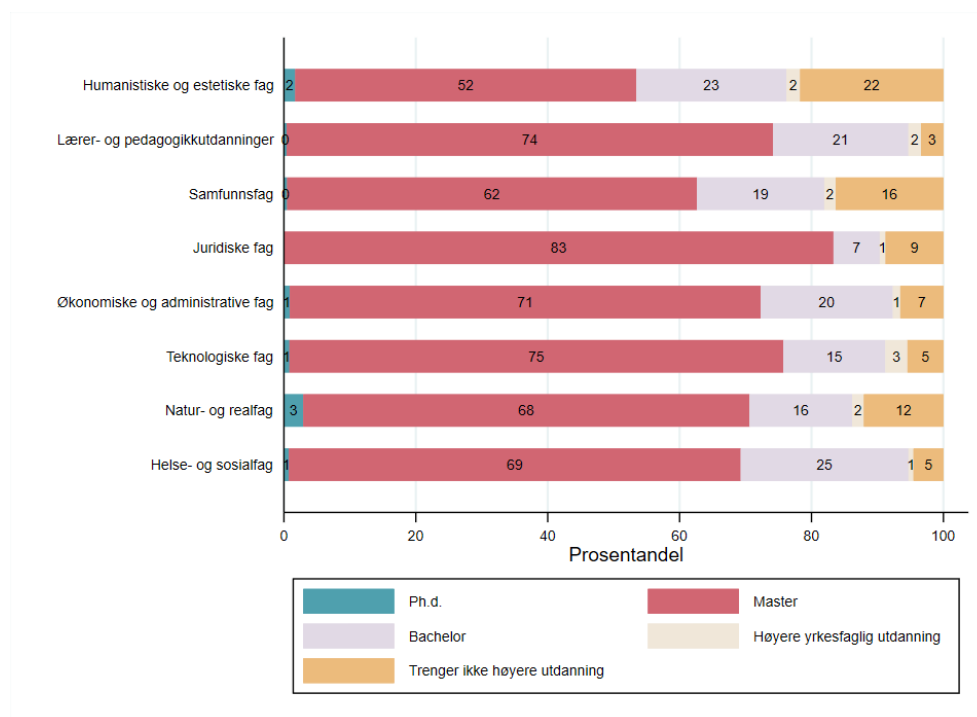

Figur 9. Kandidattall (DBH)* og andel mistilpassede 2011-2023 (Kandidatundersøkelsen).

*Kandidattall per vår er hentet fra [DBH](#). Alle kandidater fra masternivå (2-årig, erfaringsbasert 1,5-2 år, 1-1,5 år, 5-årig, profesjonsstudium og høyere nivå øvrige).

4 Samsvar mellom utdanningsnivå og arbeidsoppgaver

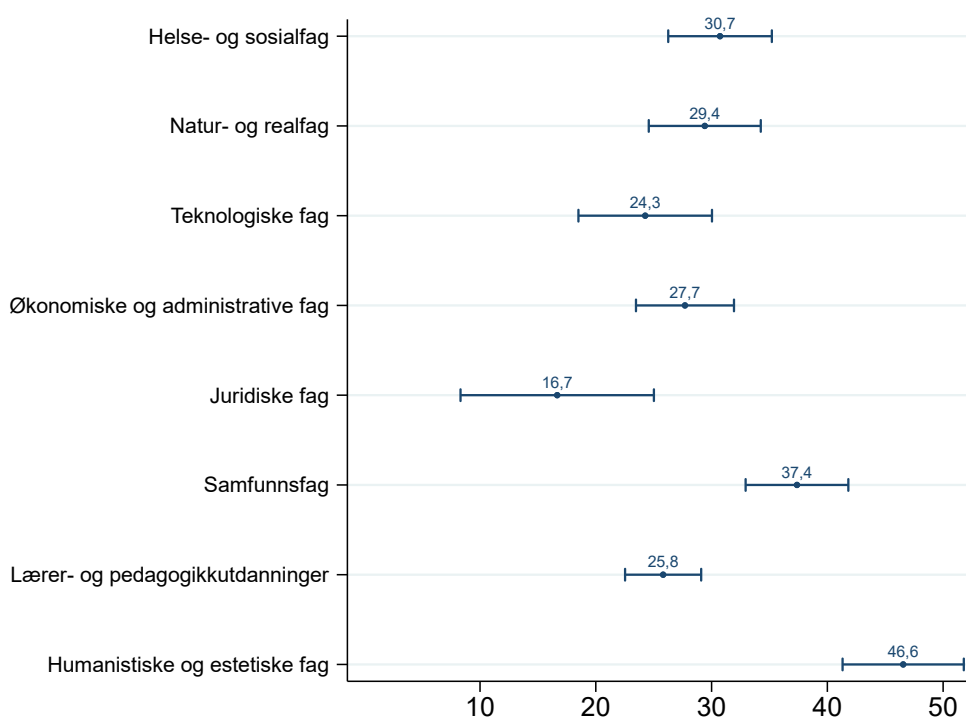
Med jevne mellomrom kommer det opp spørsmål om det er for mange som tar mastergrad i Norge. Dette kan belyses på flere måter. Én måte er å spørre nyutdannede om deres vurdering av hvilket utdanningsnivå som kreves i den stillingen de har, altså i hvilken grad de opplever samsvar mellom utdanningsnivå og arbeidsoppgaver. Dette gjøres i Kandidatundersøkelsen, og vi finner at omtrent to av tre kandidater mener at mastergrad er passende utdanningsnivå for jobben de har. Som vi ser av figur 10, er andelen høyest blant jurister (83 prosent). Også blant mastere i teknologiske fag og lærer- og pedagogikkutdanning er andelen som svarer at mastergrad er passende utdanningsnivå relativt høy; her svarer tre av fire at mastergrad er passende nivå for jobben.

Figur 10. Samsvar mellom nivå på utdanningen og hva som kreves i jobben etter fagfelt. Prosent.

I motsatt ende av skalaen finner vi dem som har master i humanistiske og estetiske fag, der drøyt halvparten mener at mastergrad er passende nivå. Kandidater innen humaniora og samfunnsfag har de høyeste andelene som gir uttrykk for at jobben deres ikke krever høyere utdanning i det hele tatt. Dette gjelder bortimot 22 prosent av kandidatene innen humanistiske og estetiske fag, og 16 prosent innen samfunnsfag.

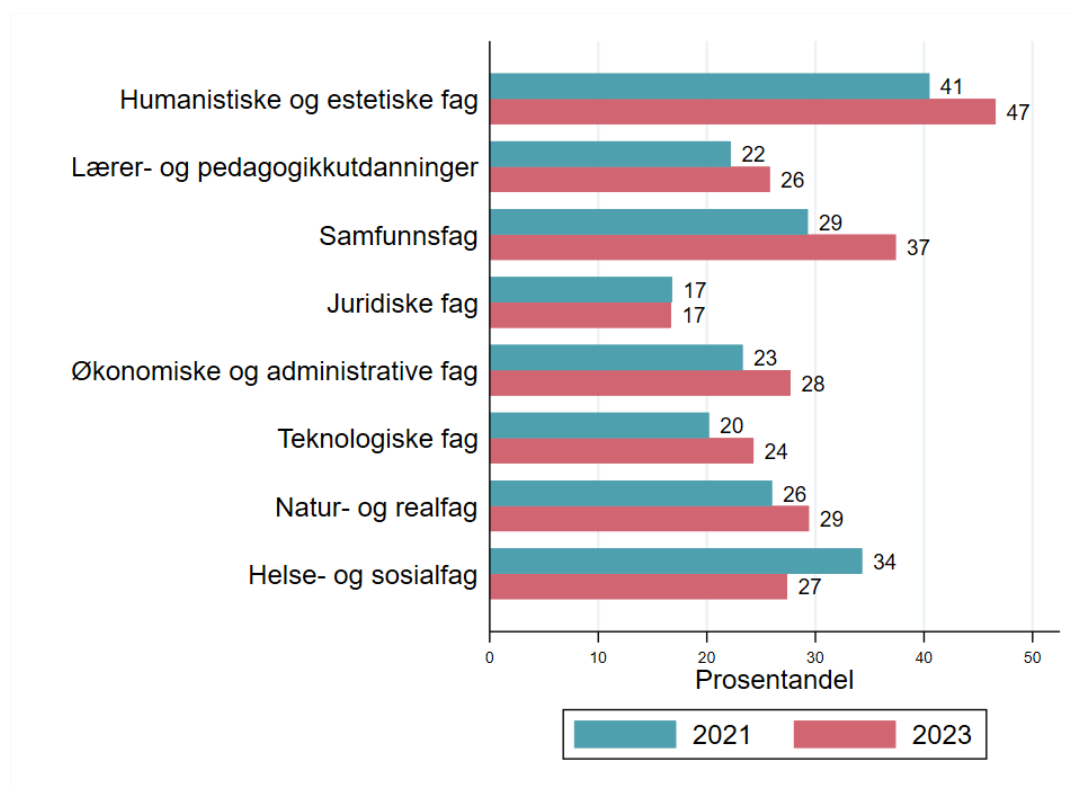
Overutdanning er definert som å ha høyere utdanning enn det stillingen og arbeidsoppgavene krever. I faglitteraturen omtales dette som vertikal mismatch, og ses på som en annen form for mistilpasning enn de formene vi har beskrevet ovenfor. I vårt tilfelle betyr det at alle som rapporterer at jobben krever utdanning på bachelornivå eller lavere, defineres som overutdannede. Figur 11 viser andelen overutdannede blant kandidater på ulike fagfelt i 2023.

Figur 11. Overutdannede i ulike fagfelt, 2023. Prosent.

Vi ser at omtrent 47 prosent av kandidatene innenfor humanistiske og estetiske fag oppgir å ha et arbeid som ikke krever masterutdanning. Dette er ni prosentpoeng høyere enn for mastere innen samfunnsfag, som er fagfeltet med nest høyes andel overutdannede (37 prosent). Alle fagfelt unntatt samfunnsfag har statistisk signifikant lavere nivå av overutdannede enn humaniora. Derimot er mange av de andre konfidensintervallene overlappende, slik at fagforskjellene ikke er signifikant forskjellige.

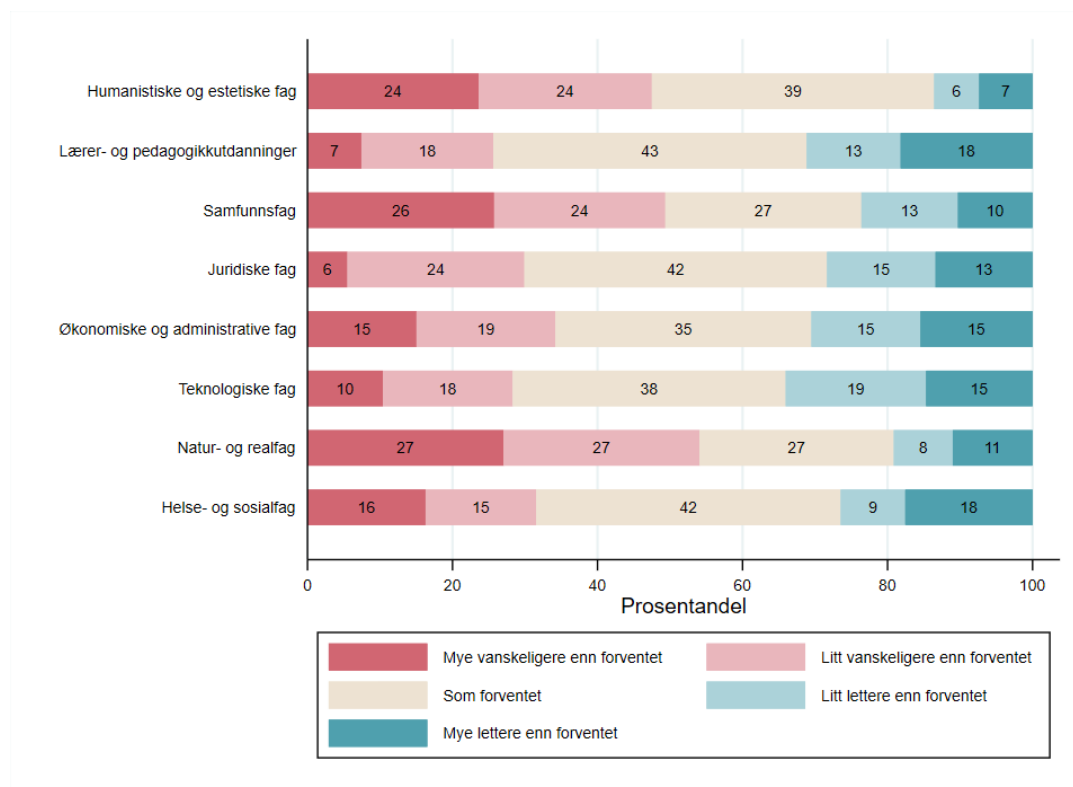
Spørsmålene knyttet til samsvar mellom utdanningsnivå og arbeidsoppgaver ble endret i arbeidet med Kandidatundersøkelsen i 2021, og vi kan dermed ikke se på lange tidslinjer. I figur 12 har vi sammenliknet andelen overutdannede i 2023-kullet med 2021-kullet. Det framgår at andelen kandidater som gir uttrykk for å ha et arbeid som ikke krever masterutdanning har økt mest innen samfunnsfag, fra 29 prosent i 2021 til 37 prosent i 2023. Det har også vært en økning humanistiske og estetiske fag, fra henholdsvis 41 til 47 prosent, men denne sammenhengen er ikke statistisk signifikant. Det eneste fagfeltet hvor andelen overutdannede har gått ned siden 2021 er helse- og sosialfag, fra 34 prosent i 2021 til 27 prosent i 2023.

Figur 12. Overutdannede i ulike fagfelt, 2021 og 2023. Prosent.

5 Arbeidsmarkedstilpasning i forhold til forventninger

I hvilken grad er de nyutdannede realitetsorientert i forhold til egne muligheter på arbeidsmarkedet? I 2023-undersøkelsen ønsket vi å få mer kunnskap om dette, og stilte spørsmålet «Sammenlignet med forventningene du hadde som student, hvor lett eller vanskelig har det vært å finne arbeid i samsvar med din kompetanse». Totalt oppgir 37 prosent at overgangen har vært vanskeligere enn forventet, 37 prosent at den har vært omtrent som forventet, mens 26 prosent har erfart at den har vært lettere enn forventet. Fagforskjellene er betydelige, slik det framgår av figur 13.

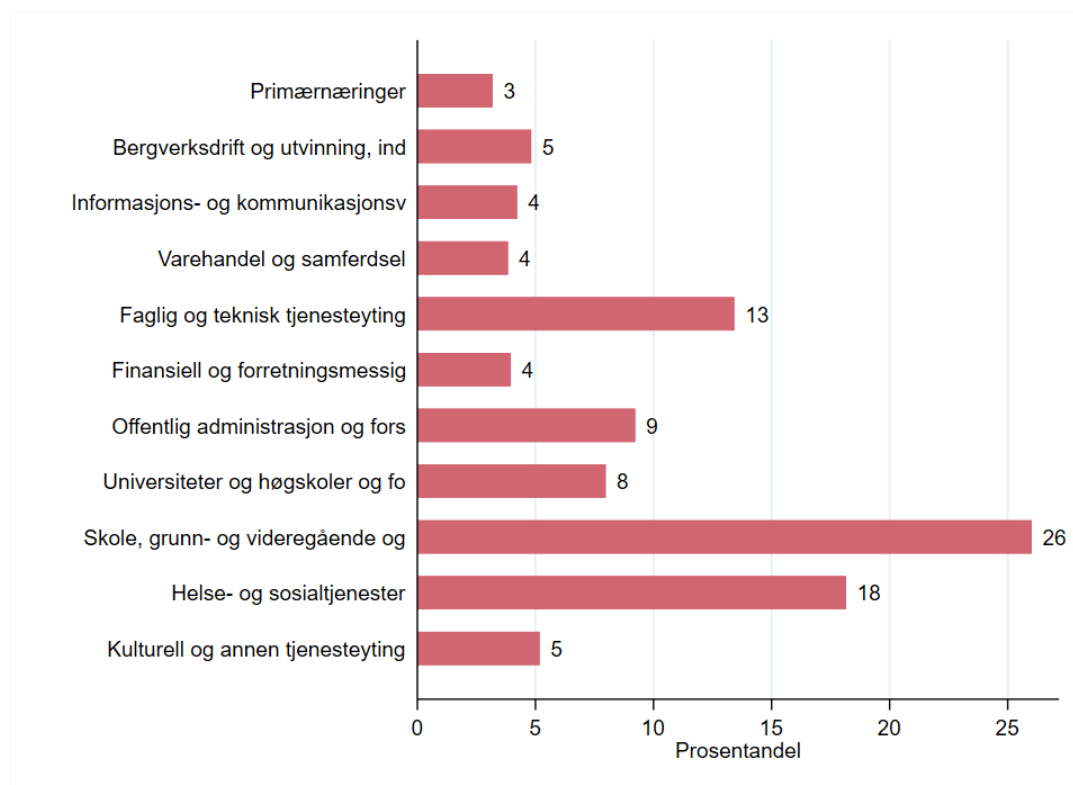
Figur 13. Hvor lett eller vanskelig det har vært å finne arbeid i samsvar med kompetansen. Prosent.

Høyest andel som har erfart at overgangen til arbeidsmarkedet var vanskeligere enn forventet, finner vi blant kandidater i natur- og realfag, samfunnsfag, og humanistiske og estetiske fag. Rundt halvparten av masterne fra disse utdanningene rapporterer at det var vanskeligere å finne arbeid i samsvar med kompetansen enn forventet. Det er verd å merke seg at dette er de samme fagfeltene som har høyest grad av mistilpasning. Det synes som om en betydelig andel av de nyutdannede ikke har vært forberedt på at overgangen fra utdanning til arbeid kunne bli vanskelig.

Også kandidater innen andre fagfelt har opplevd utfordringer i overgangen fra utdanning til arbeid, men flertallet av disse svarer at overgangen har vært som forventet eller lettere enn forventet.

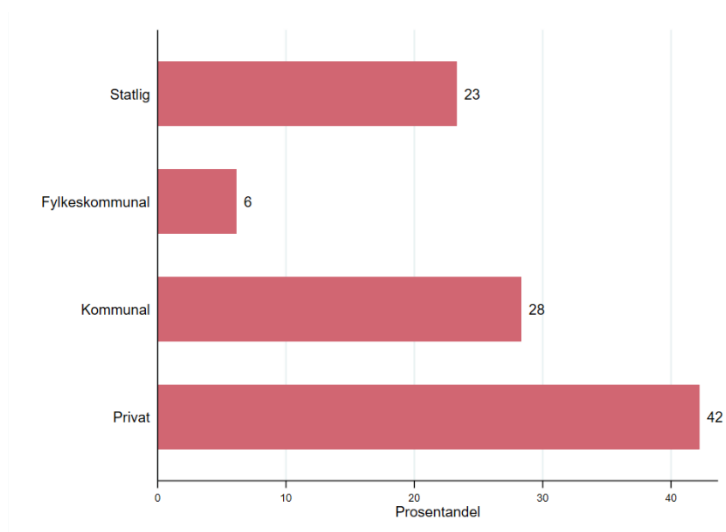
6 Hvor jobber de sysselsatte?

I dette avsnittet ser vi på hvor de nyutdannede arbeider, mer spesifikt hvordan de fordeler seg på næring og sektor. Figur 14 viser i hvilke næringer kandidatene jobbet i november 2023.

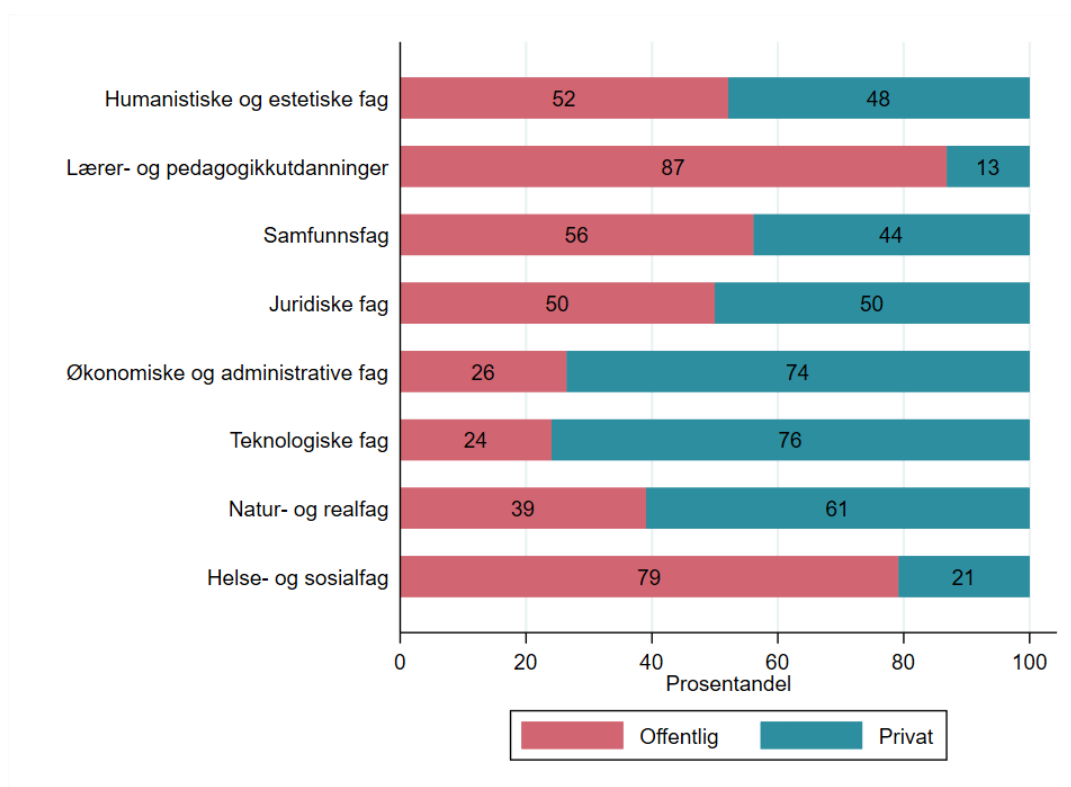
Figur 14. Fordeling etter næring. Prosent.

Det er størst andel (26 prosent) som oppgir at de arbeidet i skolen, etterfulgt av helse- og sosialtjenester (18 prosent). Det er også en relativt stor andel som oppgir at bedriften de jobber for er innen faglig og teknisk tjenesteyting i privat sektor, herunder juridisk tjenesteyting, regnskap og revisjon, bedriftsrådgivning, teknisk konsulentvirksomhet og reklamebyråvirksomhet (13 prosent). Figur 15 viser hvordan kandidatene fordeler seg på ulike sektorer. I alt 58 prosent arbeider i ulike deler av offentlig sektor.

Figur 15. Andel sysselsatte fordelt på sektor. Prosent.

Det er betydelige fagforskjeller i andelen som jobber i de ulike sektorene, som vist i figur 16. Ikke overraskende finner vi at kandidater med lærer- og pedagogikkutdanning og helse- og sosialfag i hovedsak jobber i offentlig sektor (henholdsvis 87 og 79 prosent). Blant mastere i teknologiske fag og økonomiske administrative fag, jobber tre av fire i privat sektor.

Figur 16. Arbeidssektor for kandidater i ulike fagfelt. Prosent.

7 Avsluttende refleksjoner

Vi har sett at et overveiende flertall av nyutdannede kandidater er i arbeid et halvt år etter fullført utdanning, og at mange av disse har en jobb som samsvarer nokså godt med utdanningen. Samtidig opplever noen grupper større utfordringer i overgangen fra utdanning til arbeid. I hvilken grad gir dette grunn til bekymring?

Kandidatundersøkelser som er gjennomført noen år etter fullført utdanning, viser at andelen som er arbeidsledige, eller opplever ulike former for mistilpasning, er langt lavere på det tidspunktet enn kort tid etter fullført utdanning. En undersøkelse av 2016-kullet viser at andelen arbeidsledige tre år etter fullført utdanning var to prosent, og at mindre enn to prosent var utenfor arbeidsstyrken (Skjelbred m.fl. 2019). Dette illustrerer at integreringen i arbeidsmarkedet øker over tid, og at vansker med å komme seg inn på arbeidsmarkedet ikke nødvendigvis medfører vedvarende problemer.

Noen faggrupper opplever imidlertid utfordringer også flere år etter fullført utdanning. Humanister og samfunnsvitere har generelt høyere arbeidsledighet og er oftere overutdannet enn andre faggrupper, og humanistene er også mer utsatt for andre former for mistilpasning (Næss og Støren, 2017; Støren, 2019). Kandidater med utdanning i realfag opplever utfordringer som nyutdannede, men lykkes oftere å få seg arbeid i samsvar med utdanningen i løpet av de første årene etter fullført utdanningen.

Det er viktig å huske på at det også er betydelige variasjoner mellom undergrupper av kandidater i et fagfelt. Innenfor humanistiske fag er det for eksempel vist at de som har utdanning innenfor norsk/nordisk, i liten grad har problemer i overgangen fra utdanning til arbeid, mens kandidater med mastergrad i fag som litteratur og filosofi sliter mer med å komme seg inn på arbeidsmarkedet (Næss og Wiers-Jenssen, 2023). Vi har imidlertid ikke gjort analyser som ser på undergrupper innenfor fagfelt for 2023-kullet, fordi det for mange fagfelt er for få kandidater i hver undergruppe til at man kan si noe sikkert om forskjeller. Denne type analyser krever at man slår sammen flere årganger av Kandidatundersøkelsen, eventuelt at man kun ser på store undergrupper

Vi har i denne første resultatpresentasjonen fra Kandidatundersøkelsen 2023 fokusert på forskjeller mellom fagfelt. I hvilken grad nyutdannede lykkes med å

finne seg arbeid i samsvar med utdanningen vil imidlertid variere med en rekke andre faktorer. Økonomiske konjunkturer er én slik faktor; når arbeidsledigheten stiger i samfunnet generelt, får dette også utslag for nyutdannede (Støren og Wiers-Jenssen, 2016; Støren, 2019). Karakterer, tidligere arbeidserfaring og innvandrerbakgrunn er blant andre forhold som er vist å ha innvirkning på arbeidsledighet og andre former for mismatch (Nesje, Skjelbred og Madsen, 2020; Wiers-Jenssen og Støren, 2021). Arbeidsmarkedstilpasning viser også variasjon mellom kandidater utdannet ved ulike læresteder (Støren, 2018; Nesje m.fl. 2020). Det siste har imidlertid klar sammenheng med hvordan studentmassen fordeler seg på fagfelt; forskjeller mellom læresteder reduseres, og forblir sjelden statistisk signifikante, når det kontrolleres for fagfelt og kjennetegn ved studentene som f.eks. alder og kjønn (Nesje m.fl., 2020).

NIFU vil gjøre videre analyser av ulike forhold som virker inn på overgangen fra utdanning til arbeid for 2023-kullet, og publisere disse senere i 2024. Utvalgte resultater for ulike læresteder, på temaene arbeidsmarkedstilpasning og tilfredshet med utdanningen vil bli gjort tilgjengelige i NIFUs interaktive portal forsommeren 2024.

Hvordan er funnene fra Kandidatundersøkelsen sett i et internasjonalt perspektiv? Er omfanget av arbeidsledighet og mistilpasning blant nyutdannede høyere eller lavere enn i andre land? Kandidatundersøkelser gjennomføres også i andre land, men datainnsamlingen foregår som oftest lengre tid etter fullført utdanning, og spørsmålsformuleringene er sjelden helt identiske. Det gjør det vanskelig å sammenligne undersøkelser på tvers av land. Det er imidlertid gjennomført en felles kandidatundersøkelse i en rekke europeiske land i 2022, Eurograduate. Resultater fra denne undersøkelsen vil bli publisert i juni 2024, og vil gi innsikt i hvordan overgangen fra utdanning til arbeid er i Norge sammenliknet med i andre land.

Referanser

- Nesje, K., Skjelbred S. E. og Madsen, A. Å. (2020). Tilfredshet med utdanningen og situasjonen på arbeidsmarkedet blant nyutdannede mastere. Resultater fra Kandidatundersøkelsen 2019. [NIFU-rapport 2020:24](#).
- Næss, T., og Wiers-Jenssen, J. (2023). Labour market mismatch among master's graduates in the humanities from 1995 to 2015 in Norway. [European Journal of Higher Education, 13\(4\), 558–577](#).
- Næss, T. og Støren L.A. (2018). Hva slags jobber har mastere to-tre år etter eksamen? Resultater fra spesialundersøkelsen 2017. [NIFU-arbeidsnotat 2018:8](#).
- Skjelbred, S.E., Nesje, K., Madsen, A.Å. og Wiers-Jenssen, J. (2019) *Betydningen av utdanning fra utlandet for tidlig karriere*. [NIFU-rapport 2019:32](#).
- Støren, L.A. (2018). Kandidatundersøkelsen 2017: Forbedret arbeidsmarkedssituasjon for nyutdannede? [NIFU-arbeidsnotat 2018:5](#).
- Støren, L.A. (2019). Spesialkandidatundersøkelsen 2019. Arbeidsmarkedssituasjonen to–tre år etter eksamen. [NIFU-arbeidsnotat 2019:18](#).
- Støren, L.A. og Wiers-Jenssen, J. (2016). Transition from higher education to work: are master graduates increasingly over-educated for their jobs? [Tertiary Education and Management, 22\(2\), 134–148](#).
- Wiers-Jenssen, J., Støren, L.A. (2021) International student mobility and the transition from higher education to work in Norway. [Higher Education 82, 1119–1143](#).

Nordisk institutt for studier av
innovasjon, forskning og utdanning

Nordic institute for Studies in
Innovation, Research and Education

www.nifu.no